

УДК 378.14

В. Ульянова

кандидат педагогічних наук, доцент

Комунального закладу

**«Харківська гуманітарно-
педагогічна академія»**

Харківської обласної ради

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ ОСВІТИ ЗА УМОВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. У статті проаналізовано сучасний стан розвитку освіти в Україні в умовах євроінтеграції та виявлено проблеми, що постають перед науковцями при поліпшенні якості освіти. Автор зазначає, що для ефективного функціонування ВНЗ найбільш вагомою є проблема оптимального співвідношення між кількістю та якістю підготовки фахівців.

Ключові слова: контроль, якість освіти, євроінтеграція, ВНЗ.

В. Ульянова

КОНТРОЛЬ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

Аннотация. В статье проанализировано современное состояние развития образования в Украине в условиях евроинтеграции и выявлены проблемы, стоящие перед учеными для улучшения качества образования. Автор отмечает, что для эффективного функционирования вуза наиболее весомой является проблема оптимального соотношения между количеством и качеством подготовки специалистов.

Ключевые слова: контроль, качество образования, евроинтеграция, вуз.

V. Ulyanova

CONTROL THE QUALITY OF EDUCATION IN EUROPEAN INTEGRATION

Abstract. In the article analyzes the current state of development of education in Ukraine in terms of European integration, and identified the challenges facing scientists to improve the quality of education. The author notes that the effective functioning of the university is the most weighty problem of the optimal balance between quantity and quality of training.

Key words: control, quality of education, European integration, university.

Постановка проблеми. Соціально-економічні перетворення, які здійснюються в Україні, зумовили значні зміни в розвитку системи освіти, що відбулися відповідно до визначених Державною національною програмою «Освіта (Україна ХХІ століття)». Нею передбачено ґрунтовне реформування університетської освітньої системи, спрямованої на підвищення рівня підготовки фахівців для народного господарства, формування та розвиток творчої особистості з високим рівнем знань, умінь і навичок та професійної культури.

Тому й зараз представники педагогічної науки ведуть пошук таких моделей навчально-виховного процесу у вищій школі, які б утвердили якісно нові взаємини між його учасниками. Вони повинні бути направлені на гуманізацію та активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів, забезпечувати інтенсивне оволодіння ними необхідного комплексу знань, умінь і навичок, а також гармонійний розвиток особистості майбутнього фахівця, сприяти адаптації його до нових умов життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зазначити, що цілеспрямованим дослідженням названої проблеми у вітчизняній педагогічній науці приділяється значна увага контролю якості освіти в умовах євроінтеграції. Заслуговують на увагу роботи таких науковців, як

І. Бабин, В. Грубінко, І. Мороз тощо.

Проблема підготовки майбутнього педагога, що має стійку систему професійно-ціннісних орієнтацій, обумовлюється як самою педагогічною діяльністю, так і сучасними перетвореннями вітчизняної освіти та самого життя.

Теоретико-методологічні основи ціннісної проблематики у царині освіти визначили у своїх працях І. Бех, Л. Ваховський, О. Вишневський, В. Галузинський, П. Ігнатенко, М. Євтух, І. Зязюн, В. Кремень, В. Крижко, М. Никадров, З. Рявкін, О. Сухомлинська, В. Ткаченко.

Сучасні науковці, такі як С. Анісімов, Є. Ануфрієв, А. Арнольдів, Е. Баллер, Л. Буєва, Є. Бистрицький, В. Грехнев, А. Гусейнов, В. Ларцев, В. Малахов, Е. Маркарян, А. Москаленко, Ю. Турчанінова, З. Файнбург, І. Фролов, досліджуючи окремі питання якості освіти, визначають провідні цінності вищої освіти.

Окремі аспекти контролю якості освіти у професійній підготовці майбутніх педагогів досліджено у працях Н. Асташової, В. Гриньової, І. Ісаєва, В. Серикова, В. Сластьоніна.

Постійно розробляють нові ідеї в галузі оцінювання та вимірювання навчальних досягнень учасників навчально-виховного процесу такі вітчизняні педагоги як, І. Вакарчук, Л. Гриневич, О. Локшина, І. Прокопенко, С. Раков, О. Сидоренко. Проблема моніторингу якості функціонування системи освіти, її окремих складових, результатів навчальних досягнень учнів розглядається в працях зарубіжних авторів: Ф.-М. Жерар, А. Забульоніс, Г. Ковальнової, Е. Красновського, Л. Краснокутської, К. Краснянської, А. Майорова, Є. Михайличев, Ю. Нейман та ін.

Проте аналіз наукової літератури свідчить про те, що проблема контролю якості освіти в умовах євроінтеграції загалом досліджена недостатньо.

Мета статті – проаналізувати сучасний стан розвитку освіти в Україні

в умовах євроінтеграції та виявити проблеми, що постають перед науковцями при поліпшенні якості освіти.

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, особливості розвитку ВНЗ вимагають зміни підходів до управління ними з урахуванням усіх факторів розвитку економіки.

Сьогодні виділяють три головні призначення ВНЗ в економічному механізмі країни: збереження і розвиток культурного і освітнього національного потенціалу; підвищення рівня освіченості населення; науково-технічний розвиток країни¹.

Для ефективного функціонування ВНЗ найбільш ваговою є проблема оптимального співвідношення між кількістю та якістю підготовки фахівців: розширенням обсягу послуг, що надаються; забезпечення високих стандартів з урахуванням вимог, що пред'являються до випускників ВНЗ.

Радикальні зміни в економіці призводять до зміни критеріїв і встановлення нових вимог, стандартів і необхідних результатів. Для здобуття необхідних результатів виникає потреба у нових системах управління ВНЗ; не тільки накопиченні, але й активному оновленні раніше отриманих знань і розвитку культури в суспільстві, сприяючі збільшенню і раціональному використанню вітчизняного і зарубіжного досвіду, заснованого на сучасних знаннях. Суть управління знаннями, як зазначає А. Харківська², полягає в інформації, що надає дані для управління й людям, які сприймають та обробляють цю інформацію для продукування нового знання (продукції, послуг, досліджень тощо). Таким чином, в управлінні знаннями головною стає особа, яка ними володіє знаннями.

---

¹ Мороз І.В. Педагогічні умови запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу: [монографія] / І.В. Мороз: – К.: ТОВ «Освіта України», 2005. – 279 с.

² Харківська А.А. Формування системи управління сучасного вищого навчального закладу / А.А. Харківська // Науково-практичний журнал південного наукового центру АПН України "Наука і освіта": [зб. наук. пр. / гол. ред. О.Я. Чебикін та ін.] – Одеса. – 2010–№4-5.– С.121-124.

Отже, важливим стає перехід від освітньої концепції придбання набору знань, умінь, навиків, що необхідні для діяльності в певних типових стандартних умовах відповідно до заданої кваліфікаційної характеристики, до концепції, яка вимагає якості освіти та передбачає досягнення рівня професійної компетентності; синтезу принципів фундаментальності, індивідуалізації, створенню умов для професійної й життєвої самореалізації особистості.

Якість освіти в Україні значною мірою регулюється стандартами вищої освіти. При розробці стандартів враховуються процеси створення єдиного освітнього простору в Європі³. Масовий перехід на систему багаторівневої освіти передбачає радикальну зміну складу державних освітніх стандартів.

На сьогодні реальний зміст стандартів – дуже детальний, регламентований за видами і часом занять, викладом того, чому повинен навчитися спеціаліст («залікова одиниця»). У той же час стандарти обмежено визначають задачі на «виході» і ще менше – компетенцію випускників і шляхи контролю отриманих знань, умінь і навичок.

Модернізація структури вищої освіти України вимагає змін у системі законодавчого і нормативно-правового регулювання вищої освіти з урахуванням вимог європейської системи стандартів та сертифікації, які сприятимуть розвитку національних культурних цінностей, демократії та гуманізму як основних чинників функціонування громадянського суспільства⁴.

XXI сторіччя – час значних змін, нової культури, запровадження нових технологій, що висувають вимоги до особистості на рівні оновленої свідомості та розуміння нових можливостей. Нові умови розвитку суспільства, в першу чергу, торкаються найважливішого суспільного

---

³ Іванюк І. Міжнародна програма PISA як інструмент зовнішнього оцінювання учнів / І. Іванюк // Шлях освіти. – 2004. – №3. – С.16-18

⁴ Вища освіта України в парадигмі євроінтеграції (курс лекцій): Навч. посібник для студентів / Г.Ф. Пономарьова, А.А. Харківська, Т.В. Отрошко. – Х., 2008. – 334 с.

інституту – системи освіти, яка не тільки регулює актуальні соціальні відносини, але й створює майбутні. Ця особливість дозволяє очікувати від неї певного передбачення спрямованості суспільного розвитку і зобов'язує бути інститутом майбутнього.

Визначальними тенденціями розвитку світової освітньої системи стають поглиблення її фундаменталізації, посилення гуманістичної спрямованості, духовної та загальнокультурної складової, формування у студентів системного підходу до аналізу складних технічних і соціальних ситуацій, стратегічного мислення, виховання соціальної та професійної мобільності. Бо мобільність сучасного світу породжує соціальну мобільність людини. Для запобігання неекономічного використання процесу перепідготовки система освіти має готувати людину до можливих професійних і соціальних перетворень. Необхідність підтримання високої конкурентоспроможності на динамічному ринку праці вимагає також прищеплення прагнень та навичок до самонавчання, самовиховання і самовдосконалення протягом усього активного трудового життя.

В Україні, як і в інших розвинених країнах світу, вища освіта визнана однією з провідних галузей розвитку суспільства. Стратегічні напрями розвитку вищої освіти визначені Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національною доктриною розвитку освіти, указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України⁵.

Нині суспільство почало усвідомлювати принципово нову роль освіти в сучасному інформаційному світі, тому вона вже стала одним із найважливіших чинників політики.

Застосування комп'ютерних технологій у навчальному процесі дозволяє засвоїти більший обсяг професійних знань, використовуючи різноманітні методики пізнавального та творчого характеру

---

⁵ Положення про організацію навчального процесу підготовки фахівців за Європейською кредитно-трансферною системою в Харківській гуманітарно-педагогічній академії. – Харків: ХГПА, 2012. – 52 с. Розроб. та допов.: Г.Ф. Пономарьова, Л.О. Петриченко, А.А. Харківська.

Протягом усього життя людина має постійно вчитися і не лише для досягнення певного матеріального достатку, а й для належного соціального статусу в суспільстві, душевного та духовного комфорту.

Матеріальні блага і засоби їх виробництва постійно змінюються під впливом науково-технічного прогресу. Змінюється також соціальна інфраструктура в суспільстві.

Сучасний ринок праці очікує особливих працівників - високого рівня професіоналів, непересічних особистостей. Особистостей, що здатні розвиватися та вдосконалюватися, постійно вчитися й пристосовуватися до нових умов, уміти знаходити спільну мову з оточуючими і працювати в команді.

Отже, враховуючи глобалізацію світової економіки, швидкі темпи модернізації виробництв, широке застосування засобів комунікацій та інформаційних комп'ютерних мереж, виникає необхідність удосконалення системи оцінювання знань майбутніх фахівців за умов євроінтеграції.

Також, на сьогодні, ще залишається гострою проблема формування професійної компетенції сучасного вчителя. Ця проблема пов'язана з бурхливим розвитком інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ, з перетворенням суспільства на інформаційне, тобто таке суспільство, в якому більшість працівників зайнята отриманням, обробкою, зберіганням і доставкою інформації.

Управління системою освіти має відображати проблему мінливості світу, старіння знань, стереотипів мислення і дії, звичних форм і методів, прийомів трудової діяльності, способів її організації. Очевидно, що з часом ці тенденції будуть збільшуватися, і масштаби змін предметного і суспільного оточення людини будуть зростати⁶.

---

⁶ Гончаров С.М., Мошинський В.С. Вища освіта України і Болонський процес / С.М. Гончаров, В.С. Мошинський . – Рівне: НУВГП, 2004. – 142 с.

У рамках євроінтеграції поняття «якість освіти», є характеристикою філософською і вміщує економічні, соціальні, пізнавальні та культурні аспекти освіти та сприймається як всезагальна інтегральна характеристика результатів освітньої діяльності. Досягнення високої якості забезпечується органічним поєднанням управлінської діяльності (задаються цілі, зміст і характер управлінських впливів), педагогічної діяльності викладача і діяльності студента.

Мета вищої освіти на сучасному етапі полягає у підготовці фахівців, які мають перейти від індустріального до інформаційно-технологічного простору на основі інноваційності навчання, і зумовлена впровадженням кредитно-модульної системи. У зв'язку з цим педагогічна діяльність набуває нових якостей, реалізуючи таким чином традиційну систему навчання. Тому для науковців і тих, хто цікавиться освітніми процесами в Україні, набуло актуальності питання порівняння новітньої і традиційної систем організації навчального процесу для визначення проблем, які виникають у навчальному процесі, і позитивних результатів, на яких варто акцентувати увагу.

Контроль якості освіти включає в себе оцінку програм ВНЗ, зовнішні та внутрішні відгуки, оцінку з боку студентів і роботодавців, систему ліцензування, акредитації та атестації. Еталоном якості служить Державний стандарт вищої професійної освіти. Це нормативний документ, який визначає структуру і зміст вищої освіти з певного напрямку підготовки і спеціальності. Але разом з тим зазначимо, що гарантію якості повинен давати не підсумковий контроль, а добре продуманий процес навчання студентів.

Аналізуючи останні дослідження та публікації ми дійшли висновку, що ініційована урядовими рішеннями практика організації контролю якості освіти дала імпульс для розробки відповідних теоретичних концепцій, стала основним чинником стійкого зростання інтересу вчених до даної проблеми. У наш час загальна кількість публікацій, що стосуються проблем якості

освіти рахується тисячами; більше десяти років тому їх було значно менше.

Висновки. Успішна діяльність будь-якого ВНЗ у державній системі вищої освіти за умов євроінтеграції визначається, передусім, забезпеченням систематичного контролю якості освіти. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців є одним з актуальних завдань управління сучасним ВНЗ, найважливішою умовою стійкого функціонування вищої школи. Нова система управління у ВНЗ повинна бути налаштована так щоб максимально задіяти його потенціал для адаптації його до змін зовнішнього середовища та забезпечення високого рівня якості освіти.